

Kostprijs Lagekostenbedrijf bijna 75 cent

Michel de Haan

Eind 1997 is het lagekostenbedrijf op de Waiboerhoeve gestart. De hoofddoelstelling van het bedrijf is een kostprijs van 75 - 80 cent per kg melk. Hiermee is bij de opzet en inrichting van het bedrijf rekening gehouden. Dit artikel laat zien hoe de kostprijs is opgebouwd en maakt een vergelijking met praktijkbedrijven. In 1998 was de kostprijs van een kg melk op het lagekostenbedrijf circa 77 cent. De doelstelling van 75 cent komt dus in zicht. Opvallend is verder dat de begrote en de gerealiseerde kostprijs dicht bij elkaar liggen. Op onderdelen zijn echter wel verschillen.

Het lagekostenbedrijf is een zuiver melkveebedrijf met een melkquotum van 400.000 kg melk. De bedrijfsoppervlakte bedraagt 32 ha. In 1998 was 5 ha hiervan maïsland en de rest gras. Een belangrijke doelstelling is om een kostprijs te halen van 75 tot 80 cent per kg melk. Uitgangspunt hierbij was om goedkoop te bouwen.

Andere belangrijke uitgangspunten zijn:

- Het bedrijf is een eenmansbedrijf met sociaal verantwoorde werkweken van circa 50 uur.
- Het is een "groen" bedrijf; dat betekent zelfvoorzienend voor ruwvoer.
- De krachtvoergift bedraagt circa 16 kg per 100 kg melk. Dit is 1200 kg bij een productie van 7500 kg melk per jaar.
- Primaire mestscheiding voor efficiënte benutting nutriënten.

Kostprijs

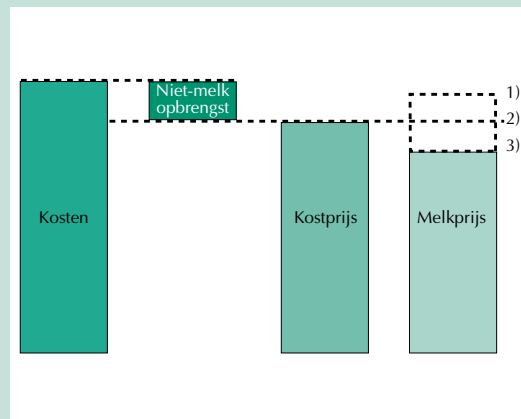
De jaarlijkse kostprijs geeft een goed beeld van de rentabiliteit en de bedrijfseconomische duurzaamheid van de bedrijfsvoering (zie kader). Op gespecialiseerde melkveebedrijven beslaan de toegerekende kosten bijna een kwart van de totale kosten. Globaal de helft daarvan is krachtvoer. De rest is voor ruwvoer, veearts, kunstmest en allerlei andere kosten voor het vee en voor de ruwvoerproductie. Een prijsverandering van het krachtvoer zal dus ook maar een gering effect op de uiteindelijke kostprijs hebben.

De niet-toegerekende kosten (inclusief alle loonkosten) bepalen voor ongeveer driekwart de kostprijs. Ruim de helft hiervan komt voor rekening van de loonkosten, waarmee deze dus de belangrijkste kostenpost vormt.

In tabel 1 zijn drie kolommen met getallen weergegeven. De eerste kolom betreft economische kengetallen van een groep bedrijven die vergelijkbaar is met het lagekostenbedrijf. In de tweede kolom staan begrote kengetallen van het lagekostenbedrijf. In de laatste kolom van de

Wat is kostprijs?

De kostprijs van melk bestaat uit de som van alle kosten die gemaakt worden op een melkveebedrijf (zowel direct als indirect) minus alle opbrengsten anders dan melk (bijvoorbeeld omzet en aanwas, maïspremie en voerverkoop). De figuur geeft een schematische weergave van de kostprijs in relatie tot de melkprijs. Het gaat hierbij dus om alle kosten, inclusief (berekende) loon- en rentekosten. Deze laatste twee hoeven niet altijd werkelijke uitgaven te zijn.

Als de melkprijs hoger is dan de kostprijs¹ dan, krijgt de veehouder alle gemaakte kosten vergoed met daarbij een extra vergoeding voor het ondernemerschap.

Is de melkprijs gelijk aan de kostprijs² dan zijn alle kosten gedekt. Een lagere melkprijs dan de kostprijs³ duidt op bedrijfseconomisch verlies. Een veehouder moet dan genoeg nemen met een lagere vergoeding voor inbreng van arbeid en kapitaal dan gangbaar is in andere sectoren. Dit is regelmatig het geval in de Nederlandse veehouderijsector.

tabel staan de waarden zoals die in 1998 op het lagekostenbedrijf gerealiseerd zijn. De onderste regel in de tabel laat steeds de kostprijs zien.

Tabel 1 Gemiddelde gerealiseerde kostprijs van 23 vergelijkbare praktijkbedrijven op kleigrond (boekjaar 1996/1997), begrote kostprijs van het lagekostenbedrijf en de werkelijke cijfers van het lagekostenbedrijf in 1998 (alles in gulden per 100 kg melk)¹

	Vergelijkingsgroep LEI-DLO	Begroting Lagekostenbedrijf	Realisatie lagekosten- bedrijf 1998
Melkquotum (kg)	392.400	400.000	400.000
Oppervlakte (ha)	34	32	32
Voerkosten	15	8	8
wv: - krachtvoer	11	7	6
Overige toegerekende kosten	11	10	10
<i>totaal toegerekend</i>	26	18	18
Arbeid	33	21	21
Loonwerk	4	10	14
Werktuigen en installaties	13	11	9
wv: - installaties	2	4	
Grond en gebouwen	23	20	18
wv: - onderhoud	1	3	1
Algemeen	6	6	6
<i>totaal niet-toegerekend</i>	79	68	68
AF: opbrengsten ander dan melk	11	8	8
AF: toename ruwvoorraad			1
Kostprijs	94	78	77

¹ De bedragen zijn afgerond

Begrote kostprijs lagekostenbedrijf 78 cent

De begrote kostprijs voor het lagekostenbedrijf (middelste kolom in tabel 1) bedraagt 78 cent per kg melk. De voerkosten bestaan vooral uit krachtvoer. De toegerekende kosten voor rundvee bestaan uit kosten voor strooisel, gezondheidszorg, veeverbetering en berekende rente. De kosten voor gewassen betreffen gewasbeschermingsmiddelen, kunstmest, zaaizaad en pootgoed en berekende rente. Totaal zijn de toegerekende kosten 18 cent per kg melk. Arbeid en loonwerk zijn met respectievelijk 21 en 10 cent forse kostenposten. Afschrijving en rente zijn belangrijke onderdelen bij kosten voor werktuigen en grond en gebouwen. Energie, water, boekhouding-, advies- en auto-kosten horen onder andere bij de algemene kosten.

De opbrengsten anders dan melk zijn omzet en aanwas en maïspremie.

Lage voerkosten

Uit tabel 1 blijkt dat de begrote voerkosten voor het lagekostenbedrijf 7 cent lager zijn dan die van de vergelijkingsgroep. Een belangrijke oorzaak hiervoor is het geringe krachtvoergebruik. De voerkosten die werkelijk in 1998 gemaakt zijn, liggen op een gelijk niveau als de begroting. Toch zijn in 1998 minder krachtvoerkosten gemaakt dan voorzien. Dit komt vooral doordat de prijs lager was dan begroot. De overige voerkosten zijn daarentegen iets hoger dan voorzien. Dit komt door aanvoer van maïs voor gebruik in de nazomer en door veel gebruik van toevoegmiddelen bij het inkuilen.

De overige toegerekende kosten laten geen grote verschillen zien in de verschillende situaties.

Weinig arbeidskosten, wel veel loonwerk

Opvallend in tabel 1 is dat de arbeidskosten

veel lager begroot zijn dan de groep praktijkbedrijven heeft gerealiseerd. Met de opzet van het lagekostenbedrijf is rekening gehouden met werkweken van gemiddeld 50 uur. Dit leidt tot een verschil in arbeidskosten van circa 12 cent per kg melk. De loonwerkkosten daarentegen zijn op het lagekostenbedrijf een stuk hoger begroot dan de praktijk realiseert, omdat de loonwerker alle voederwinnings- en bemestingswerkzaamheden uitvoert, met uitzondering van het kunstmeststrooien. Elders in dit nummer vindt u een artikel volledig gewijd aan de arbeid op het lagekostenbedrijf.

Tabel 1 laat zien dat in 1998 de loonwerkkosten vier cent hoger zijn uitgevallen dan begroot. Dit heeft een aantal redenen. Het afgelopen jaar was behoorlijk groeizaam. Hierdoor was er veel (loon)werk voor de voederwinning. De oogst van maïs was door het natte weer een stuk moeilijker dan voorzien. Dit bracht extra kosten met zich mee. Verder is veel regenwater in het foliebassin terecht gekomen. Dit water is ook allemaal weer uitgereden, wat tot hogere bemestingskosten heeft geleid. Ook zijn een aantal onvoorziene werkzaamheden door de loonwerker verricht, zoals verplaatsen van mest op de mestplaat en verplaatsen van het stro. Omdat veel ruwvoer is gewonnen in 1998, ligt op 1 januari 1999 meer voer op het bedrijf dan het jaar ervoor. De ruwvoervoorraad is dus toegenomen. Deze toename is met ruim een cent per kg melk gewaardeerd en wordt via de opbrengsten anders dan melk weer van de kosten afgetrokken. Hiermee is een klein deel van de extra loonwerkkosten weer te compenseren.

Minder werktuigkosten

In tabel 1 is de zien dat de kosten voor werktuigen en installaties op het lagekostenbedrijf duidelijk lager zijn dan bij de vergelijkingsgroep. Omdat de loonwerker op het lagekostenbedrijf veel veldwerkzaamheden uitvoert, zijn immers minder investeringen nodig voor machines en werktuigen dan bij de vergelijkingsgroep. De bewerkingskosten, dit zijn de kosten voor arbeid, loonwerk en machines en werktuigen samen, zijn op het lagekostenbedrijf acht cent per kg melk lager begroot dan de vergelijkingsgroep in 1996/1997 laat zien.

In 1998 waren de kosten voor werktuigen en installaties twee cent lager dan begroot. Minder kosten voor brandstof en smeermiddelen, maar ook minder onderhoudskosten veroorzaken dit. Overigens zijn de kosten voor installaties wel

hoger dan op de praktijkbedrijven (tabel 1). Dit komt doordat het lagekostenbedrijf primaire mestscheiding toepast. Dit is scheiding van vloeibare en vaste mest. Hiervoor is een uitmestinstallatie nodig.

Kosten bouwwerken laag

Tabel 1 laat voor het lagekostenbedrijf duidelijk lagere kosten voor grond en gebouwen zien dan in de praktijk. Bij de opzet van het bedrijf is hier immers bewust naar gestreefd. De ligboxenstal is zeer compact gebouwd. Dit heeft tot ruimte- en geldbesparing geleid. Bij de bouw zijn relatief goedkope materialen gebruikt.

Windbreekgaas en damwand vormen de zijkanalen van de stal. Voor de kuilplaten zijn onder andere lange, rubberen matten gebruikt. Dit waren vroeger transportbanden uit de mijnindustrie. De vloeibare mest wordt opgeslagen in een foliebassin. Ook dat is goedkoper is dan bijvoorbeeld een betonnen mestsilo.

De kosten voor werktuigen en installaties en voor grond en gebouwen zijn in 1998 lager geweest dan begroot. Dit ligt vooral aan de onderhoudskosten. De onderhoudskosten zijn begroot als circa 3 % van de vervangingswaarde. Deze inschatting blijkt erg hoog te zijn, aangezien de onderhoudskosten van de bedrijven in de vergelijkingsgroep (tabel 1) fors lager zijn. Verder zijn de gebouwen vrij nieuw, zodat veel onderhoud nog niet nodig was.

De kosten voor grond en gebouwen zijn overigens gewaardeerd op pachtbasis.

Omzet en aanwas minder gunstig

De opbrengsten anders dan melk zijn bij de vergelijkingsgroep wel hoger dan op het lagekostenbedrijf. Dit komt doordat de post omzet en aanwas vrij laag is. Het vervangingspercentage en het aandeel jongvee is op het lagekostenbedrijf bewust lager gekozen dan in de praktijk. Dit met

De loonwerker heeft in februari de vaste mest uitgereden.

De loonwerker neemt bedrijfsboer Roel Withaar veel werk uit handen maar voor het melken worden de mouwen wel opgestroopt.

het oog op verlaging van variabele kosten en bouwkosten. Dit brengt echter wel met zich mee dat naar verhouding minder koeien en meer kalveren worden verkocht dan op de praktijkbedrijven en dat scheelt een paar centen omzet.

Lage kostprijs haalbaar

Gemiddeld realiseren de 23 praktijkbedrijven een kostprijs van 94 cent per kg melk. Met 78 cent voor het lagekostenbedrijf is een verschil van 16 cent begroot.

De kostprijs die in 1998 is gerealiseerd, is iets gunstiger dan de begroting en bedraagt 77 cent per kg melk. Inclusief nabetaling, dividenduitkering en btw was de melkprijs bijna 79 cent per kg. Dit is hoger dan de kostprijs, zodat in 1998 alle kosten voor het bedrijf ruimschoots vergoed zijn.

Via een efficiënte bedrijfsvoering en betere omstandigheden hopen we de komende jaren een kostprijs van 75 cent per kg melk nog dichterbij te benaderen.

